

адміністративному праві та є науковим базисом для подальшого реформування адміністративного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев А.М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права / А.М. Васильев. – М.: Юрид. лит., 1976. – 264 с.
2. Романчук Т. Презумпція конституційності та презумпція законності актів Президента України / Т. Романчук // Юридичний журнал. – 2008. – №10. – С.112-116.
3. Васильев Л.М. Фактические презумпции в советском уголовном судопроизводстве. Тексты лекций / Л.М. Васильев. – Краснодар: Изд-во Кубан. ун-та, 1977. – 62 с.
4. Ляшенко Р.Д. Презумпції у праві питання теорії та практики: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Р.Д. Ляшенко; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2011. – 234 с.
5. Ул'яновська О.В. Фікції в правовій системі України: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.01 "Теорія та історія держави і права; історія політ. і правових вчень" / О.В. Ул'яновська. – Одес. нац. юридична акад., 2010. – 20 с.
6. Павліченко О.В. Юридична презумпція, юридична преюдиція та юридична фікція: співвідношення понять / О.В. Павліченко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 50. – С. 88-93.
7. Курсова О.А. Фикции в российском праве: автореф. дис. на соискание ученой степени кандид. юр. наук.: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / О.А. Курсова. – Нижний Новгород, 2001. – 23 с.
8. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.
9. Зайцев И.М. Правовые фикции в гражданском процессе / И.М. Зайцева // Российская юстиция. – 1997. – № 1. – С. 35-36.
10. Оборотов Ю.М. Теорія держави і права (прагматичний курс): Екзаменаційний довідник / Ю.М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2005. – 184 с.
11. Левченко О.В. Презумпция невиновности обвиняемого в доказывании по уголовным делам: монографія / О.В. Левченко. – Астрахань, 2001. – 248 с.
12. Павліченко О.В. Юридична презумпція, юридична преюдиція та юридична фікція: співвідношення понять / О.В. Павліченко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 50. – С. 88-93.
13. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.

УДК 342.9: 343.11: 347.9 (477)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОЯВ НЕПОВАГИ ДО СУДУ

Калашник Ю.В., здобувач

Запорізький національний університет

У науковій статті досліджуються правові засади та процесуальні особливості адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. Аналіз чинного законодавства дозволив виявити прогалини в правовому регулюванні суспільних відносин та сформулювати конкретні пропозиції

щодо удосконалення національного законодавства та юридичної практики в даній сфері суспільних відносин.

Ключові слова: правові засади, процесуальні особливості, адміністративна відповідальність, неповага до суду, судовий розпорядник, судові засідання, явна зневага, злісне ухилення.

Калашник Ю.В. ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ И ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРОЯВЛЕНИЕ НЕУВАЖЕНИЯ К СУДУ / Запорожский национальный университет, Украина

В научной статье исследуются правовые основы и процессуальные особенности административной ответственности за проявление неуважения к суду. Анализ действующего законодательства позволил выявить пробелы в правовом регулировании общественных отношений и сформулировать конкретные предложения относительно усовершенствования национального законодательства и юридической практики в данной сфере общественных отношений.

Ключевые слова: правовые основы, процессуальные особенности, административная ответственность, неуважение к суду, судебный распорядитель, судебное заседание, явное неуважение, злостное уклонение.

Kalashnyk Y.V. LEGAL BASES AND FEATURES OF PROCESS OF ATTRACTION TO THE ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR DISPLAY OF DISRESPECT TO COURT / Zaporozhye national university, Ukraine

In the scientific publication the legal bases and features of process of attraction of the infringers to the administrative responsibility for display of disrespect to court are investigated.

The research of legal bases and features of process of attraction to the administrative responsibility for display of disrespect to court has the large meaning for modern jurisprudence. The respect for court is the important attribute of a lawful state. The independent and effective judicial authority is a guarantee of observance and protection of the rights of the man. Besides the respect for court is a part of public and individual legal culture. Therefore display of disrespect to court is an attribute of absence or lack of legal culture. All this causes necessity of research of legal bases of the administrative responsibility for display of disrespect to court with the purpose of improvement of the national legislation.

It is not less important to investigate features of process of attraction of the offenders to the administrative responsibility for display of disrespect to court with the purpose of his improvement and maintenance of fair legal proceedings. Thus urgency of given publication does not cause doubts.

The analysis of the current legislation has allowed to reveal blanks in legal regulation of the public relations and to formulate the concrete offers concerning improvement of the national legislation and legal practice in the given sphere of the public relations.

In the publication clauses of the new Criminal remedial code of Ukraine were analysed which regulate the order in a hall of judicial session. The order of imposing of money collecting on suspected, accused, witness who has suffered, civil respondent is analysed which without valid excuse were not in court.

During research the problems of attraction of the infringers to the administrative responsibility for display of disrespect to court are revealed. Actually it is impossible to attract in the administrative responsibility for malicious evasion from arrival to court of the offender, and also lawful representative, defence counsel and expert.

On the basis of the carried out research the conclusions and offers concerning improvement of the national legislation in the given sphere of the public relations were formulated.

In particular, in the publication it is offered to establish the administrative responsibility for malicious evasion from arrival to court of the lawful representative, defence counsel, expert and offender. Besides in the scientific publication it is offered to establish the administrative responsibility for display of disrespect to court not only in a hall of judicial session, but also in a building of court, and also in adjacent territory, including territory of a parking.

At the end of clause is judged that the given scientific research is a perspective direction of scientific work. To research of the given theme can be devoted the separate dissertation.

Key words: legal bases, remedial features, administrative responsibility, disrespect for court, judicial manager, judicial session, obvious disrespect, malicious evasion.

Актуальність теми. Дослідження правових засад адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду є важливим, враховуючи необхідність їх удосконалення, подолання існуючих прогалин та колізій у чинному законодавстві. Адміністративно-деліктне законодавство знаходиться в процесі реформування, розроблено декілька проектів Кодексу України про адміністративні проступки. Вже пройшов апробацію на практиці Кодекс адміністративного судочинства України, в якому значну увагу приділено правовій регламентації порядку під час судового засідання та відповідальності за його порушення. Крім того, нещодавно набув чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України, у якому також приділено увагу відповідальності за прояв неповаги до суду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вчених, які досліджували питання адміністративної відповідальності, треба відзначити таких: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурку, Д.М. Бахраха, В.М. Бевзенка, В.В. Галулька, І.П. Голосніченка, Г.В. Джагупова, П.В. Діхтієвського, Є.В. Додіна, В.В. Доненка, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Л.В. Ковалюк, Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, В.І. Курила, Р.С. Мельника, О.І. Миколенка, С.В. Петкова, В.А. Семеняку, В.Ф. Сіренка, С.Г. Стеценка, Ю.А. Тихомирова, М.М. Тищенко, В.А. Тюріна, Ф.Д. Фіночка, Н.В. Хорошак, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупу, Х.П. Ярмакі та інших, праці яких і стали науковим підґрунтям дослідження.

З останніх досліджень адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на встановлений порядок здійснення правосуддя в Україні, варто виділити роботи В.В. Гречишникової [1] та І.Я. Русенко [2]. Однак слід зазначити, що правові засади та процесуальні особливості адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду ще недостатньо проаналізовані науковцями, тому тема цієї статті є актуальною для дослідження.

Предметом наукової статті є правові засади та процесуальні особливості адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

Метою статті є дослідження правових засад та процесуальних особливостей адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду з метою формулювання конкретних пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Для досягнення поставленої мети нам необхідно виконати наступні завдання: дослідити ступень наукової розробки даної теми; проаналізувати положення чинного законодавства, яке регламентує адміністративну відповідальність за прояв неповаги до суду; визначити процесуальні особливості адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду; сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства та юридичної практики в даній сфері суспільних відносин.

Для написання наукової статті використовувалась система загально-філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження. Більшою мірою використовувались прийоми логічного методу, системно-функціональний та формально-юридичний методи, а також методи юридичної догматики та юридичного моделювання.

Нещодавно набув чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України, в якому приділено значну увагу відповідальності за прояв неповаги до суду. Зокрема, ст.329 КПК України регламентує обов'язки присутніх у залі судового засідання. Так, згідно із ч.1 вказаної статті особи, присутні в залі судового засідання, при вході до нього суду та при виході суду повинні встати. Сторони кримінального провадження допитують свідків та заявляють клопотання, подають заперечення стоячи і лише після надання їм слова головуючим у судовому засіданні. Свідки, експерти, спеціалісти дають показання, стоячи на місці, призначеному для свідків. Особи, присутні в залі, заслуховують вирок суду стоячи. Відхилення від цих правил допускається з дозволу головуючого в судовому засіданні.

Друга частина ст.329 КПК України встановлює, що сторони та учасники кримінального провадження, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися порядку в судовому засіданні і беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуючого в судовому засіданні.

У ч.3 ст.329 КПК України прямо зазначено, що сторони та учасники кримінального провадження звертаються до суду «Ваша честь» або «Шановний суд».

Четверта частина вказаної статті регламентує технічну сторону організації судового процесу: матеріали, речі і документи передаються головуючому в судовому засіданні через судового розпорядника [3].

Заходи, які можуть бути застосовані до порушників порядку судового засідання, передбачені ст.330 Кримінального процесуального кодексу України.

Так, ч.1 вказаної статті встановлює наступне: якщо обвинувачений порушує порядок у залі судового засідання або не підкоряється розпорядженням головуючого у судовому засіданні,

останній попереджає обвинуваченого про те, що в разі повторення ним зазначених дій його буде видалено з зали судового засідання. При повторному порушенні обвинуваченим порядку судового засідання він може бути видалений за ухвалою суду з зали засідання тимчасово або на весь час судового розгляду. Якщо такий обвинувачений не представлений захисником, суд зобов'язаний залучити захисника для здійснення захисту за призначенням і відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для його підготовки до захисту.

Після повернення до зали засідання обвинуваченому надається можливість ознайомитися з доказами, які були досліджені, а також з рішеннями, які були ухвалені за його відсутності, та дати пояснення щодо них. У разі видалення обвинуваченого на весь час судового розгляду, судові рішення, яким закінчено провадження в суді, негайно оголошуються обвинуваченому після його ухвалення.

Згідно із ч.2 ст.330 КПК України у разі невиконання розпорядження головуючого прокурором чи захисником головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку в залі судового засідання їх може бути притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

Третя частина зазначеної статті встановлює, що в разі невиконання розпорядження головуючого іншими особами, присутніми у судовому засіданні, головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх за ухвалою суду може бути видалено із зали судового засідання та притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

У ч.4 ст.330 КПК України зазначено, що за неповагу до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва.

На окрему увагу заслуговує зміст ст.323-327 КПК України, які передбачають наслідки неприбуття за викликом у судові засідання обвинуваченого, прокурора і захисника, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, свідка, спеціаліста, перекладача і експерта.

У разі неприбуття за викликом у судові засідання обвинуваченого, потерпілого, який належним чином був повідомлений про дату, час і місце судового засідання, цивільного відповідача, свідка, суд має право постановити ухвалу про накладення на вказаних осіб грошового стягнення в порядку, передбаченому главами 11 та 12 КПК України.

Так, у відповідності до ст.139 КПК України «Наслідки неприбуття на виклик» якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, який був у встановленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі:

- від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати - у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;
- від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати - у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.

Крім того, до підозрюваного, обвинуваченого, свідка може бути застосовано привід.

Згідно із ч.3 ст.139 КПК України за злісне ухилення від явки свідок, потерпілий несе відповідальність, встановлену законом [3].

Таким чином, у Кримінальному процесуальному кодексі України фактично встановлена відповідальність не за злісну, а лише одноразову умисну неявку до суду підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, цивільного відповідача. Законодавець фактично усунув прогалину, яка була наявною в ст.185-3 КУпАП, щодо неможливості притягнення до

відповідальності за прояв неповаги до суду у вигляді першої, умисної, без поважних причин, неявки до суду порушника, якщо є підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом.

Важливим є те, що в ст.135 Кримінального процесуального кодексу України встановлений порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні, враховуючи можливість використання новітніх технологій. Так, згідно із вказаною статтею, особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

У відповідності до ст.136 КПК України належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти [3].

Таким чином, позитивними інноваційними засобами підтвердження факту отримання особою повістки є відеозапис вручення особі повістки та підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти. Враховуючи поширення та здешевлення відповідних технічних засобів відеозапису та електронного зв'язку, можна констатувати, що юридична наука і практика активно використовують досягнення технічного прогресу. Але важливим є питання щодо персоніфікації користувачів електронної пошти, адже незахищена належним чином електронна поштова скринька може бути легко зламана і лист електронної пошти може бути відправлений іншою особою, або ж надіслана на таку адресу повістка про виклик може бути елементарно стерта зловмисником. У результаті особа може заявити про наявність поважних причин неприбуття її на виклик.

Згідно із ст.138 КПК України поважними причинами неприбуття особи на виклик є: 1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання; 2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; 3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини); 4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо; 5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад; 6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю; 7) несвоєчасне одержання повістки про виклик; 8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Отже, доцільнішим є повідомлення особою про факт отримання повістки про виклик на адресу своєї електронної пошти за допомогою телефону з аудіо-фіксацією розмови особи із працівником суду.

Відповідальність за різні прояви неповаги до суду передбачена адміністративно-деліктним законодавством. Так, згідно із частиною першою ст.185-3 КУпАП неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Частина друга ст.185-3 КУпАП встановлює, що злісне ухилення експерта, перекладача від явки в суд тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4].

Із тексту ст.185-3 КУпАП ми одразу бачимо суттєву проблему – фактично неможливо притягнути до адміністративної відповідальності правопорушника за злісне ухилення від явки в суд, тому що вказана стаття КУпАП передбачає відповідальність за злісне ухилення від явки в

суд тільки свідка, потерпілого, позивача та відповідача. Крім того, закон не встановлює відповідальності за злісне ухилення від явки в суд законного представника, захисника та спеціаліста.

Так само незрозуміло із тексту ст.185-3 КУпАП – де може відбуватися прояв неповаги до суду – тільки у залі судового засідання або в приміщенні суду, або на його території, включаючи прилеглу територію паркувальних майданчиків тощо.

Відповідно до ч.3 ст.6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів чи впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Відповідно до ст.49 вказаного Закону прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Відповідно до ст.154 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, органів суддівської системи, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу здійснюють спеціалізовані підрозділи органів Міністерства внутрішніх справ України.

Судовий розпорядник слідкує за дотриманням порядку особами, присутніми у залі судового засідання (п.3 ч.2 ст.64 Кодексу адміністративного судочинства України). Вимоги судового розпорядника є обов'язковими для осіб, які беруть участь у справі, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів та інших осіб, присутніх у залі судового засідання. У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання [5].

Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про незалежність суддів» № 8 від 13.06.2007 р. при здійсненні правосуддя судді повинні утверджувати гарантовану Конституцією та законами України незалежність та самостійність судів, підвищувати авторитет судової влади, забезпечувати обов'язковість судових рішень шляхом справедливого, неупередженого і своєчасного розгляду та вирішення судових справ, дотримання присяги судді, належного правового реагування на факти тиску на них, втручання в судову діяльність та інші протиправні посягання на правосуддя.

Статтею 134 Кодексу адміністративного судочинства України зазначено, що особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язанні беззаперечно виконувати розпорядження головуючого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил. За неповагу до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом [5].

Під розпорядженнями головуючого слід розуміти усні вказівки суду учасникам процесу, спрямовані на забезпечення порядку в судовому засіданні та проведення засідання у встановленому законом та судом порядку. Розпорядження, що виносять головуючим під час судового засідання, повинні виконуватися учасниками процесу, а також іншими особами, присутніми в залі судового засідання [6; 2].

Контроль за виконання таких розпоряджень головуючого покладається на судового розпорядження. Згідно із Наказом Державної судової адміністрації України «Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами» забезпечення додержання особами, які є в суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого та порядку під час здійснення судочинства досягається шляхом попередження і припинення в залі судового засідання, у приміщенні суду порушень громадського порядку та встановлених правил поведінки [7].

Статтею 64 КАС України передбачено, що судовий розпорядник слідкує за дотриманням порядку особами, присутніми в залі судового засідання. Вимоги судового розпорядника є обов'язковими для осіб, які беруть участь у справі, свідків, експертів, спеціалістів,

перекладачів, та інших осіб, присутніх в залі судового засідання. У разі відсутності в залі засідань судового розпорядника, його функції виконує секретар судового засідання [5].

Щодо осіб, які порушують порядок в судовому засіданні, головуючий може застосувати відповідні заходи реагування, передбачені законом. Зокрема, особи, яка порушила порядок під час розгляду справи, головуючий від імені суду робить попередження. При повторному порушенні порядку особи, які беруть участь у справі, свідки, експерти, перекладачі можуть бути видалені із залу судового засідання за ухвалою суду, а громадяни, присутні в залі судового засідання, – за розпорядженням головуючого. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва.

У справах про адміністративні правопорушення, передбачені ст.185-3 КУпАП протоколи про правопорушення має право складати судовий розпорядник (ст.255 КУпАП). Справа про адміністративне правопорушення, передбачене вказаною статтею, розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи. Справи про адміністративні правопорушення, передбачені ч.1 ст.185-3 розглядаються протягом доби (ст.277 КУпАП) [6].

Таким чином, особливістю адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду є те, що протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст.185-3 КУпАП, складає особливий суб'єкт – судовий розпорядник. Крім того, законодавством встановлений невеликий строк для розгляду справ про адміністративні правопорушення даного виду. Окремого дослідження потребує питання суб'єктивного підходу суддів до кваліфікації дій порушників, які проявляють неповагу до суду, адже ст.185-3 КУпАП має достатньо розмите формулювання – «...вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил».

Тут ми маємо справу з оціночними поняттями. Як справедливо зазначає В.А. Біленко, оціночне поняття в адміністративно-деліктному процесі це виражена в юридичній нормі абстрактна характеристика соціальної (особистої, групової) значущості реальних або потенційних фактів, яка неодмінно має бути конкретизована при застосуванні до них чи реалізації відповідних адміністративно-правових норм, завдяки чому забезпечується юридичне реагування держави на всі індивідуалізовані факти, яким притаманна така значущість. Зміст оціночного поняття визначається емпіричним шляхом, суб'єкт права «для себе» тлумачить норму з метою її застосування. [8, 12-13]. Таким чином, суддя кожен раз самостійно визначає, які дії порушника підпадають під визначення «явна зневага», що відкриває шлях до суб'єктивного (потенційно – упередженого) підходу до оцінки дій особи, яка проявляє «неповагу» до суду.

І.Я. Русенко справедливо зазначає, що необхідно правильно розуміти неповагу до суду, що уособлює в собі суддя під час розгляду справи. Неповага до судді з боку учасників процесу та загалом всіх присутніх може проявляти лише в залі судового засідання, під час слухання суддею справи та виконанні ним службових обов'язків. Поза слуханням справи суддя не може притягнути особу за некоректну поведінку (неповагу до суду). Судовій практиці відомий приклад, коли громадянка Б., будучи кондуктором у тролейбусі, намагалася висадити суддю з транспортного засобу. Хоча подія відбулася в автобусі, не в суді, протокол про адміністративне правопорушення складено не уповноваженою особою внутрішніх справ, а секретарем судового засідання, яка на місці події присутня не була. З протоколом Б. не ознайомили, права й обов'язки, передбачені ст.268 КУпАП, їй не роз'яснювали. Адміністративну справу було розглянуто суддею, який мав давати в ній пояснення як потерпілий.

Усе це позбавило суддю можливості неупереджено вирішити справу й об'єктивно встановити, чи було вчинено правопорушення і в чому воно полягало, чи винна в ньому Б. та чи підлягає вона адміністративній відповідальності [2].

Варто погодитись із І.Я. Русенко в тому, що неповага до суду чи судді – це перш за все прояв відсутньої правової культури та свідомості громадян – учасників процесу. Тому для побудови

справжньої правової держави необхідно виховувати у собі належне ставлення до осіб, які творять правосуддя [2].

Таким чином, у даній науковій статті були проаналізовані правові засади та процесуальні особливості адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

З метою подолання виявлених прогалин у правовому регулюванні суспільних відносин пропонується доповнити перелік суб'єктів правопорушення, передбаченого ст.185-3 КУпАП. Зокрема, встановити адміністративну відповідальність за злісне ухилення від явки в суд законного представника, захисника, спеціаліста в тих випадках, коли суд визнає їх присутність під час судового засідання обов'язковою, а також передбачити можливість притягнення до адміністративної відповідальності за злісне ухилення від явки в суд самого правопорушника.

Крім того, пропонується доповнити ст.185-3 КУпАП приміткою, у якій зазначити, що прояв неповаги до суду може відбуватися не тільки у залі судового засідання, але і в приміщенні суду, або на його території, включаючи прилеглу територію паркувальних майданчиків. Доцільно також у перспективі визначити в примітках до статті 185-3 КУпАП, які форми прояву неповаги до суду підпадають під визначення «явна зневага». Розкриття вказаного оціночного поняття потребує проведення додаткового дослідження.

Враховуючи складність порушеного питання, дослідження даної тематики залишається актуальним і перспективним напрямком наукової роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречишнікова В.В. Адміністративна відповідальності за правопорушення, що посягають на встановлений порядок здійснення правосуддя в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.В. Гречишнікова; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2011. – 20 с.
2. Русенко І.Я. Проблеми практичного застосування юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду [Електронний ресурс] / І.Я. Русенко // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих науковців: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Тернопіль, 2012. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=1164.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012. – 360 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 15 лютого 2012 року (відповідає офіц. текстові). – К.: Алерта; ЦУЛ, 2012. – 216 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: станом на 15 вересня 2011 року (відповідає офіц. текстові). – Х.: Одиссей, 2011. – 152 с.
6. Кравчук В.М. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України [Електронний ресурс] / В. М. Кравчук. – Х.: Фактор, 2011. – Режим доступу: <http://www.lvoas.gov.ua/structured/info4people/sudRozglAdm/item/19027>.
7. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами: Наказ Державної судової адміністрації України від 18.10.2004 № 182/04 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Біленко В.А. Оціночні поняття в адміністративно-деліктному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.А. Біленко; Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2012. – 18 с.